ሓጺር ታሪኽ = ኣቡነ ዘካርያስ ዮሓንስ

ኣባ ዘካርያስ ዮሓንስ፡ እንካብ ኣቶ ዮሓንስ ገብረመድኅን እንካብ ወይዘሮ ምሕረት ተሰማን ኣብ ዓድዜኑ፡ ወረዳ ማይ ጻዕዳ፡ ኣውራጃ ሠራየ ብ13 ግንቦት 1925 ዓ.ፈ. (ብ5 ግንቦት 1917 ዓ.ም) ተወልዱ። ኣቦኦም፡ በቶም ቅዱሳን ካህናት ቤተ ሰቦም ተኹስኰሶም ናብ ቤት ዘርአ ክህነት ኣኽሩር ተላኢኾም ዝተማህሩ ነበሩ። ናብ መዓርግ ክህነት ብዘይምብጽሖም ይሓዝኑ ስለዝነበሩ ንዓኦም ተኪኡ ነታ ዘይበጽሑዋ ጸጋ ክህነት ዝቕበል ውሉድ ይጽበዩ ነበሩ። ካብ 14 ኣወዳትን ኣዋልድን ደቆም፡ እናቴ ጽርሓ-ኣርያም (ወይ እናቴ ባቲስቲና) ሰኽሪ ገዛ፡ ናይ ቅዱስ ዳንኤል ኮምቦኒ ኣባል ማኅበር ደናግል ነበራ። ኣባ ዘካርያስ ናይ ሰበኻ ኣሥመራ ካህን፣ ኣባ ሃብተጊዮርጊስ (ኃይለሥላሴ) ካህን ፈላሲ ወዲ ማኅበር ሲታውያን ኮይኖም ምእንቲ ጽድቅን ኣገልግሎት ኅብረተሰብን ናብ ኣምላኽ ተወፈዩ።

ኣባ ዘካርያስ መባእታ ትምህርቶም ኣብ ዓድዜኑን ዓድኺላን ተማህሩ። ግብረ ዲቁናን ዜማን ኣብ ትሕቲ ቀጥጽር ናይቶም ፍሉጥ ሊቅ ቀሺ ወልደማርያም ክፍሉ ተማህሩ። ብዘመነ ጵጵስና ናይ ኣቡነ ኪዳነማርያም ካሣ ብ10 መስከረም 1938 ዓ.ፈ ናብ ቤት ትምህርቲ ዘርአ ክህነት ከረን ኣተዉ። ሻቡ ዝነበረ መደበኛ ትምህርትን ፍልስፍናን ንባበ መለኮትን ብዚግባእ ተማህሩ። በዓል በሊኅ ኣእምሮ ከምዝነበሩ ዚምስክረሎም ጽሑፍ ከም ዚሕብሮ ብናይ 1944/45 ዓመት ትምህርቲ ካልኣይ ጃ.ምናስዩም ዛዚሞም ናብ ትምህርቲ ፍልስፍና እንኪሳገሩ ብቐዳማይ ብልጫ ከምዝተዓወቱ ዜረድእ ሰነድ ኣሎ።

ብ2 ሠነ 1949 ዓ.ፈ. (25 ግንቦት 1941 ዓ.ም) ኣባ ዘካርያስ ዮሓንስን ኣባ ጴጥሮስ ካሕሣይን ብኢድ ኣቡነ ኪዳነማርያም ካሣ ኣብ ቊምስና ደብረ ልደታ ዓድዜኑ መዓርግ ክህነት ተቐበሉ። ሻቡ ጊዜ ኣቡነ ኪዳነማርያም ኣብ ስብከቶም ፍሉይ ናይ ዓድዜኑ ካቶሊካዊ ታሪኽ እናዘከሩ "እዛ ዓዲ እዚኣ ኣቡን ክትወልድ እምነየላ" ከምዝበሉ ይንገር።
ድኅሪ ቀኍሩብ ሰሙናት ኣቡነ ኪዳነማርያም ንከረን ወሪዶም ብ19 ሠነ 1949 ዓ.ፈ. (12 ሠነ 1941 ዓ.ም) ንሠለስተ ዲያቆናት መማህርቲ ኣባ ዘካርያስ፡ ማለት ንኣባ ዘርኣሥላሴ ሓድጉ፣ ንኣባ ተስፋይ ኣባዱ፣ ንኣባ ሓጐስ ገብሩ መዓርግ ክህነት ኣልበሱዎም።

ናይ ክህነቶም ሓዋርያዊ ኣገልግሎት፣

ኣባ ዘካርያስ ዮሓንስ ንክልተ ዓመት ኣብ ዓድዜኑ ኣገልገሉ። ብመስከረም 1951 ዓ.ፈ. በዓል ሠናይ ዝኽሪ ኣቡነ ኪዳነማርያም ካሣ ምስ ዓረፉ ኣብ ቀብሮም ውዒሎም፣ ድኅሪ ቀኍሩብ ሰሙናት ንዝተዋህቦም መዝነት ኪፍጽሙ ብጊዜ መሪሕነት ኣቡነ ያዕቆብ ገብረኢየሱስ ናብ ኢትዮጵያ ተላእኩ። ኣብ ደቡብ ኢትዮጵያ ናብ ዚርከብ ናይ ወላይታን ሶዶን ግራት ተልእኮ ወንጌል ተመደቡ። ብዙኅ ስእነትን ስደትን ክሕደትን እናተጻወሩ ቅድም ምስ ኣባ ወልደትንሣኤ ናፍዕን ኣባ ጳውሎስ ወልደ ሥላሴን ደኃር ንበይኖም ኮይኖም ኑቲ ባዕዳውያን ሰበኽቲ ብዘይ መሰርዕ ዝኃደግዎ ነገራት ኣቃንዑ። ኣብ ሶዶ ዱቦ ካብ ጥቅምቲ 1951 ክሳብ ግንቦት 1954 ዓ.ፈ ብትግሃት ኣገልግሎቶም ኣካየዱ። ካብ ሓምለ 1954 ክሳብ መጋቢት 1955 ዓ.ፈ. ናብ ጫጫ፡ በሮዶ ተዛዊሮም ምስ ምእመናን ተላዚቦም ሠርሑ። በቶም ቅድሚኦም ዝነበሩ ካህናት ናይ ሥርዓት ግዕዝ ዘተኻኸልዎ ምምሕዳርን ትምህርትን ንምቕጻል ጸገም ኣይረኸቡን። እቲ ቦታ ናይ ካቶሊካዊ ሥርዓት ላቲን ክልል ስለ ዝነበረ ግን ካብ ወጻኢ ዝመጽኡ ሓዲስ ሓዋርያዊ ኣመኃዳሪ ተቐበልዎ። ኣባ ዘካርያስ ናይ ሥርዓት ግዕዝ ኣባል ከም ምዃኖም መጠን ንዕረፍቲ ኪኸዱ ከም ዝነበሮም ገሊጾም ብጥበብ ተሰናበቱ።

ኣባ ዘካርያስ ኣብ ኤርትራ ክልተ ወርኂ ድሕሪ ኣዕረፎም፡ እንደገና ንኢትዮጵያ ተመሊሶም ኣብ ከተማ ደሴ ካብ ሠነ 1955 ክሳብ ሓምለ 1958 ዓ.ፈ. ሓዋርያዊ ተልእኮኦም ኣካየዱ። ሓደ ዓመት ንበይኖም፡ ክልተ ዓመት ግን ምስ ኣባ ተወልደመድኅን ኣድኃኖም ሓቢሮም ሠርሑ። ካብ ሓምለ 1958 ክሳብ ሠነ 1981 ዓ.ፈ ን23 ዓመት ኣብ ኣዲስ ኣበባ ኣገልግሎቶም ኣወፈዩ። ን14 ዓመት ዚኣክል ናይ ቤት ሊቀ ጳጳሳት መጋቢን ብጕዳይ ቤተ ክህነትን ገዳማውያንን ገዳማውያትን ኣብ ቅድሚ መንግሥቲ ተጸዋዒ ነበሩ። ን9 ዓመት ከኣ ከም ቆሞስ ካቴድራል ልደታ ማርያም ኣገልገሉ።

ብጊዜ ሰላምን ብጊዜ ቅልውላውን ንምእመናን ብምሥጢራት ቤተክርስቲያን ብምስታፍ፣ ንሕሙማት ብምብጻሕ፣ ንሙታን ብምቕባር፣ ንመንገደይና ግቡእ ምትኅብባር ብምግባር ከስኩላ ሃይማኖትን ትምህርትን ንዜድልዮም ብምትብባዕ ኣብ ኢትዮጵያ ዓቢይ ምስክርነት ሓደጉ። ናይ እተገልግሎ ሕዝቢ ሓደ ናይ ረብሓ መምዘኒ ቋንቋ እዩ። ኣባ ዘካርያስ ካብ ኤርትራ ናብ ኢትዮጵያ ምስ ተላእኩ፡ ኣምሓርኛን ወላይተኛን ኦሮምኛን ኣጽኒዖም ሓዋርያውን ማኅበራውን ኣገልግሎቶም ኣወፈዩ።

ሢመት ጵጵስናኦም፣

ኣባ ዘካርያስ ዮሓንስ ኣብ ናይ ኣዲስ ኣበባ መደበኛ ኣገልግሎቶም እንከለዉ ብ29 ጥሪ 1981 ዓ.ፈ. (ብ21 ጥሪ 1973 ግዕዝ) ብመንበረ ጴጥሮስ ጳጳስ ሥዩመ ባርካ ሓጋዚ ናይ ጳጳስ ዘመንበረ ኣሥመራ ተሸሙ። ሽመቶም ብ11 መጋቢት 1981 ዓ.ፈ. ብማዕከናት ዜና ተቓልሐ። ብ2 ሠነ 1981 ዓ.ፈ. ብኢድ ሊቀ ጳጳሳት ኣቡነ ጳውሎስ ፃድዋ ኣብ ካቴድራል ልደታ ማርያም ኣዲስ ኣበባ ቅብኣ ጵጵስና ተፈጸመሎም።

ብፁዕ ኣቡነ ዘካርያስ ብ9 ታሕሣሥ 1982 ዓ.ፈ. (ብ30 ኅዳር 1975 ዓ.ም) ናይ ኤጳርቅና ኣሥመራ "ሓዋርያዊ ኣመኃዳሪ" ተሸሙ። ብ17 ሓምለ 1984 ዓ.ፈ. ናይ ሰበኻ ኣሥመራ ጳጳስ በዓል መንበር ተሸይሞም ብትግሃት ኣገልገሉ።

ክርስቲያናዊ ምስክርነታት፣

ኣቡነ ዘካርያስ ዮሓንስ ኣብ ጽንኩር ኩነታት ታሪኽ ኤርትራ እዮም ኃላፍነት ጵጵስና ዝተቐበሉ። ብታሪኽ ንኸይርሳዕ ሓድሓደ ንጥፈታቶም ክንዝርዝር ግቡእ እዩ።

1. ካብ 1981 ክሳብ 1984 ዓ.ፈ. ብዝነበረ ጽንኩር እዋን ምስ በዓል ሠናይ ዝኽሪ ኣቡነ ኣብርሃ ሓቢሮም ብዓቢይ ትግሃት ኣገልግሎቶም ኣወፊዮ። መጉዓዓዚ ብቐሊል ዘይርከበሉ እዋን እኳ እንተኸነ ብምኽንያት ራሕቂ ንዝተረስዑ ዓድታት በጺሖ። ንብዙኃት ካቶሊካውያን ምሥጢረ ሜሮን ቀብኡ። ጉዳይ ጽጉማት ማኅበረ-ሰብ ኤርትራ ብኣካል ተዓዚቦም ንላዕለዎት ኣሕሉቕ ቤተክርስቲያንን ንዓለም ለኻዊ ትካላት ረድኤትን ኣፍለጡን ኣስምዑን።
2. ከም መጠን ካቶሊካዊ ጳጳስ ኣሥመራ፣ ናይ ሕብረት ክርስቲያን ትርጉም ቅዱስ መጽሓፍ ብቛንቋ ትግርኛ ብተግባር ክምዚሰላሰል ብትግሃት ተንቀሳቒሱ። ሎሚ እዚ ብምትሕብባር ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንን መራሕቲ ሃይማኖት ኦርቶዶክስ ተዋህዶን ተኸተልቲ ሃይማኖት ወንጌላዊት ቤተክርስቲያንን ዝተኃትመ ቅዱስ መጽሓፍ ኣመንቲ ክርስትና ብደስታ እዮም ዚጥቀሙሉ ዘለዉ።
3. ብዝተፈላለዩ እዋናት ብጋዜጣዊ መልክዕ ደኣ ኣይኰኑን እምበር ኣእውዮም ንዓለም ኪስምዑ ንዚኽእሉ ተፈለጥቲ ትካላት ብጊዜ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ኣብ ልዕሊ ሕዝቢ ኤርትራ ዚወርድ ንዝነበረ ግፍዒ ከመይ ክምዝነበረ ሚዛናዊ ኣገባብ ብዝተኸተለ ሥነ-ስርዓት ኣፍሊጦም እዮም። ንኣብነት ብ12 ግንቦት 1988 ዓ.ፈ. ህልቂት ሺዕብ ብዝተኻየደሉ ጊዜ ምጥቃስ ይከኣል። ሻቡ ኣቡነ ዘካርያስ ንወጻእተይናታት ብዛዕባ እቲ ህልቂት ኣፍሊጦም እዮም።
4. ብዘመነ መሪሕነቶም እቲ ብስም ኣቡነ ሰላማ ከሣቴብርሃን ዚጽዋዕ "ካቶሊካዊ ተቅዋመ ንባበ መለኮት" (Asmara Catholic Theological Institute Abune Selama Kessate Berhan) ብናይ ሮማ ጳጳሳዊ ኡርባንያን ዩኒቨርሲቲ ብ1989 ዓ.ፈ. ተፈላጥነት ረኺቡ። ኣብኡ ብግቡእ ተማሂሮም ትምህርቶም ዝዛዘሙ ብናይ ተዮሎጂ መዓርግ ባቸለር ይምረቑ። እቲ ተቅዋም ብኃልዮት ናይ ዓበይቲ ኣሕሉቕ ቦርድን፣ ብቤት ምኽሪ ናይ ርእሰ መምህርን ይምራሕን ይመሓደርን ይንቀሳቐስን።
5. ብ1994 ዓ.ፈ. ኣብ ሮማ ዝተኻየደ ናይ ኣቡናት ኣፍሪቃ ሲኖዶስ እንካብ ናይ ኢትዮጵያን ኤርትራን ዝተሳተፉ ኣርባዕተ ኣቡናት ሓደ ኣቡነ ዘካርያስ ዮሓንስ እዮም። ብ12 ሚያዝያ 1994 ድኅሪ ፍርቂ መዓልቲ ብዛዕባ፣ "ባህልን ኩስኰሳን"፣ (inculturazione e formazione) ዚምርኽ ሓሳብን ርእይቶን ኣቕሪቦም።

   ሓደ ካብቲ ኪዝከር ዚግባእ መግለጺኦም ከምዚ ይብል፣ "እቲ ናብ ቤት ዘርኣ ክህነት ዚኣቱ ተቐባሊ ኩስኰሳ፣ ካብ ከባቢኡን ባህሉን ኪርሕቕ ኣይግባእን፥ እኳ ደኣ ናይ ከባቢኡ ዝምድና ኪሕሉ ይግባእ"። ብ1995 ዓ.ም ብወርኂ ታኅሳስ ሰበኻታት ከረንን ባረንቱን ምስ ተመሥረታ፣ ኣቡነ ዘካርያስ ናይ ንኡስ ቤት ዘርኣ ክህነት ሰበኻ ኣሥመራ ምትዕርራይ ገይሮም። ናይ መባእታ ክፍልታት ተመሃርቲ ዘርኣ ክህነት ናብ ሠገነይቲ ከም ዚበፍሩ ገይሮም። ንሕዝቢ እቲ ካቶሊካዊ ከባቢ ቦነ ንቶም ዚኸብቡ መንእሰያት ዓ ዚይ ኣዎንታዊ ለውጢ ክምዘምጽኣሎም ተዓዘብቲ ይገብሩ።
6. ናይ ሰበኻ ኣሥመራ ኣብያተ ክርስቲያናትን ኣብያተ ጸሎትን፣ ኣብያተ ትምህርትን፣ ኣብያተ ካህናትን፣ ከምኡውን ንመነባብሮ ካህናት ሰበኻ ኣሥመራ ዘርብሕ ሕንጻ ምጽዋዕን መንደፈራን ብምሕናጾም ዘይርሳዕ ዝኽሪ ኣትሪፎም ኣለዉ።

7. ብዘመን ጳጳሳዊ መሪሕነት ሰበኻ ኣሥመራ ናይ ኣቡነ ዘካርያስ፡ ገዳማውያንን ገዳማውያትን ማኅበራቶም ኣስፋሕፊሖም እዮም። ንሕዝቢ ኤርትራ ቅሳነት ዜውሕስ ተወፋይነቶም ከዓ ፍረኡ የርኢ ኣሎ። ሓድሓደ ኣብነታት ክንጠቅስ፡ ማኅበር ላዛሪስቲ ኣብ ከተማ ደቀምሓረ፣ ኣብ ቀጥምስና ተኸላቢ ወረዳ መረታ ሰበነ (ንእስ ዞባ ሰገነይቲ)። ናይ ዶን ቦስኮ ማኅበር ሳልሲያኒ ዓለም ሸኸ ኣድናቖት ዘሎዎ ቤት ትምህርቲ ተግባረ እድ ኣብ ደቀምሓረ ሠሪሖም የምህሩ ኣለዉ።

ብወገን ደናግል እውን ብዙሓ ሓዋርያዊ ምንቅስቓሳትን ሓደስቲ ሚስዮንን ተኸፊቱ እዩ፥

- ደናግል ደቂ ፍቕሪ፣ እንዳጊዮርጊስ (1985)፥ ኣውህነት (1987)፥ ማይ ምነ (1993)፥
- ደናግል ካፑቺን፣ መንደፈራ (1989)፥ ከረን (1992)፥ ፊለዳርብ (1994)፥ እንገላ (1996)።
- ደናግል ቅድስቲ ሓና፣ ንጊዜ ጊዜ ኣብ ባጽዕ (1985)፥ ዛግር (1989) ከፊታ።

ኣቡነ ዘካርያስ ዮሓንስ ብናይ ቤተ ክርስቲያን ቀኖናዊ ዕድመ ምስ ኣብቅዑ፡ ብ25 ሠነ 2001 ዓ.ፈ ናይ መሪሕነት ኤጳርቅና ኣሥመራ ንአቡነ መንግሥተኣብ ተስፋማርያም ዘማኅበረ ኮምቦኒ ኣስረኪቦም ከም መጠን ሽማግለ ጳጳስ ኣባል ኤጳርቅና ኣሥመራ ኣብ ዝተፈላለየ ኣጋጣሚታት ሓዋርያዊ ተልእኮታቶም ምኽሮምን ... ሸበርከቱ፡ ብ14ጳ ታሕሣሥ 2016 ዓረፉ።